
Gènesi del cicle de conferències PREDEIN a Ripoll

Nuria Riera i Alicia Mesas
Consorti Benestar Social del Ripollès

Els atemptats de Barcelona i Cambrils van tenir una gran afectació al municipi de Ripoll ja que els autors materials havien nascut a la vila i es considerava que eren persones integrades a la societat. El fet que s'haguessin perpetrat aquests actes malgrat ser definits com unes bones persones va posar de manifest la necessitat d'analitzar totes les variables que poden entrar en joc en un procés de radicalització extremista violenta.

Sense cap experiència prèvia en la gestió d'un post atemptat, Ripoll enfila el camí. El primer escull amb el qual es topa des de l'inici és la visió des de la qual es construeix la intervenció. L'abordatge d'aquests processos és eminentment securitari, i existeix una departamentalització que segmenta la informació i la intervenció, obstaculitzant-ne la comprensió i la visió integral.

Per aquest motiu, el 2018, fruit de la col·laboració entre la Universitat Autònoma de Barcelona i el Consorci de Benestar Social del Ripollès, es va iniciar un cicle de conferències en dues fases. La primera, es va començar a Ripoll per generar un espai d'intercanvi de coneixement entre diferents àmbits: educació, seguretat, social, comunitari, comunicació, universitari, psicològic, psiquiàtric, religió i societat civil..., ja que cadascun

d'ells té una narrativa pròpia construïda respecte a la seva participació en la prevenció i detecció de processos de radicalització extremista violenta, però no sempre es coneixen les narratives veïnes. Les Jornades de Ripoll van facilitar l'escolta, i van promoure la reflexió i el debat interdisciplinari entre professionals, acadèmics, gestors de polítiques públiques i societat civil que estaven vinculats en els àmbits de la prevenció, la detecció i la intervenció pal·liativa de radicalitzacions extremistes violentes.

Sovint el coneixement del món acadèmic i l'expertesa del món professional van per camins divergents, fragmentant la visió holística de la temàtica. La necessària simbiosi entre teoria i praxis ha d'anar lligada per reeixir en la construcció conjunta d'un protocol d'actuació que minimitzi el risc de desencadenar processos de radicalització extremista violenta.

La intervenció en un procés de radicalització es pot realitzar en diferents moments, però quan abans s'hi intervingui, majors possibilitats d'evitar el seu desenvolupament. Els tipus d'intervenció es poden agrupar en tres estadis, que articulen l'organització de les tres jornades de Ripoll.

Fases d'intervenció d'un procés de radicalització extremista violenta

Seguint aquest esquema, les jornades es van estructurar de la següent manera:

Sessió 1: Sobre la Detecció de radicalitzacions extremistes violentes   Data: 14 de desembre de 2018   Ponents: Sr. David Sánchez i Sra. Anna Teixidor
Sessió 2: Sobre la Prevenció de radicalitzacions extremistes violentes   Data: 23 de març de 2019   Ponents: Sr. Jordi Moreras i Sr. Xavier Torrens
Sessió 3: Sobre la Intervenció de radicalitzacions extremistes violentes   Data: 14 de juny de 2019   Ponents: Sr. Alberto Olalde   Taula Rodona: Sr. Carles Macián, Sra. Fadua Hamda, Sra. Fatiha El Mouali, Sra. Núria Riera i Sr. Ramon Sanahuja

En la primera jornada, es va abordar la detecció d'aquests processos i es van analitzar els protocols existents en l'àmbit català per identificar els punts forts i les febleses que la cèl·lula de Ripoll havia posat en evidència. En la segona, es va tractar la prevenció i es va debatre sobre diferents estratègies que es podrien aplicar per evitar el desenvolupament de processos de radicalització extremista violenta. La tercera jornada, va posar sobre la taula la reflexió sobre com treballar amb persones que viuen processos de radicalització i ajudar-los a no avançar.

Cada jornada es va estructurar en dues parts. La primera consistia en dues conferències de persones expertes en la temàtica, que estableixen un marc de discussió. En la segona part, es van

crear grups de discussió per debatre i reflexionar sobre un corpus de preguntes comunes. A la tarda, es va generar un grup de discussió reduït, a porta tancada, que comptà amb experts en l'anàlisi i comprensió de l'extremisme violent, la radicalització i els processos socials afins.

Al llarg de les diferents jornades es va arribar a un conjunt de conclusions sobre dues qüestions. En primer lloc, en referència a quines estratègies es poden posar en marxa per detectar persones que estiguin patint processos de radicalització extremista violenta. En segon lloc, sobre com es pot intervenir amb les persones o grups que es troben en un inici d'aquests processos, per exemple, amb persones simpatitzants o justificadors. Vegem cada un d'aquests punts en detall.

Consideracions al voltant de la detecció en els processos de radicalització extremistista violenta

Àmbits o agents que poden estar implicats en la detecció:

- Caldria considerar una estratègia multinivell, però sobretot centrada en l'àmbit local del municipi i de la comarca, que tingués en consideració tots els processos de radicalització.
- Una única estratègia, transversal als departaments i que impliqui un posicionament compartit que vagi més enllà de la coordinació, difuminant les lògiques que s'apliquen des de cada àmbit professional.
- Hauria d'implicar a agents diversos amb autoritat moral reconeguda: referents associatius del territori, educadors/es de carrer, tècnics/ques comunitàries, persones de l'àmbit acadèmic i expertes especialistes.

Indicadors o criteris de detecció:

- Es considera que els indicadors són mutants, els fets tenen significat en relació a una trajectòria de vida.
- Es valora que els indicadors descontextualitzats poden causar estigmatització més que resultar útils i poden conduir a una percepció continua d'alarma social.
- Cal revisar els indicadors i establir un sistema articulat i raonat que permeti identificar canvis en les relacions i en les pràctiques, així com en les idees expressades, que poden constituir senyals d'alarma.

Intervenció amb les persones o grups que es troben en un inici dels processos de radicalització extremistista violenta

Agents que haurien d'intervenir:

- La primera dificultat és que el o la jove reconegui que està en un procés de radicalització. La intervenció ha de permetre establir diàleg amb algun agent que posi en qüestió la seva ideologia, algú que tingui credibilitat i al que pugui reconèixer autoritat moral.
- Es planteja la incorporació de persones (familiars, concretament mares) que componen el cercle social més proper. Es discrepa en aquest punt al·ludint a la variabilitat dels "indicadors" a ser identificats.
- Es valoraria la possibilitat de la implicació del grup d'iguals, tot reconèixer la dificultat que

això implica i que pot esdevenir més un supòsit teòric que realista. Hi ha un acord en aquest punt, tot i que això implica interrogar-se respecte a l'estratègia comunicativa que s'empraria. Com fer arribar el missatge als o les joves?

- Es planteja que es tingui en compte un acompanyament personal (mentoria) en llocs de socialització propis d'aquests joves, i no tant una figura externa amb qui s'hagi de crear el vincle, des de l'autoritat. Es tractaria de pensar en referents efectius/naturals i impulsar la figura de líders en positiu.

Estratègies d'intervenció:

- Es consideren les estratègies que cal impulsar vinculades amb la proximitat i la confiança: (“Si no estàs molt a prop no ho veus”. “Si no hi ha confiança no podem veure res tampoc”). Però cal tenir la formació adient.
- Es considera la necessitat d’elaborar un discurs en positiu, social i no pensar només en accions punitives. El repte es incardinar les estratègies de detecció amb estratègies positives i educatives.
- Es valora la conveniència de promoure contra narratives.

Malgrat que en tots els punts esmentats anteriorment es va arribar a consensos, no va ser així en referència als circuits i protocols d’actuació. En aquests dos punts es van identificar posicions diferenciades o fins i tot antagòniques, objecte de debat. Concretament:

- Entre els/les professionals de proximitat (professorat, EAP, treballadors/es socials, tècnics d’activitats esportives, etc.) preval la inseguretat i la falta de formació en aquest tema.
- Existeix el perill de subjectivitat en la multiplicitat d’agents, ja que en la possible identificació hi ha involucrat un element emocional i subjectiu que pot afavorir o obstaculitzar les tasques de detecció.
- Es valoraria de forma positiva l’existència d’una figura o recurs expert que centralitzés les demandes que es reben des de diferents fonts i àmbits, i fos capaç de discernir –i fer el seguiment– si es tracta d’un cas en què s’està produint un procés de radicalització.
- Actualment en el territori encara no s’ha establert un protocol clar i una coordinació efectiva per a la detecció. S’hauria de pensar en un circuit amb canals i tasques clares dels agents que composessin la xarxa i que anés més enllà de la coordinació i compartir.

En resum, per tal que la detecció sigui el màxim d’efectiva possible, cal la implicació dels referents civils de la comunitat, la participació d’educadors o educadores de carrer, de tècnics i

tècniques comunitàries, de totes les professionals que treballin amb persones joves, de l’àmbit acadèmic i d’especialistes en la temàtica. Cal potenciar les mentories que facin de referents positius pels joves en risc o en procés de radicalització extremista violenta. Seran persones amb autoritat moral davant dels joves.

El treball de prevenció, detecció i intervenció s’hauria de realitzar a tots els espais possibles: al carrer, als espais religiosos, a les escoles, als entorns més propers dels joves (família, entre iguals i amb la xarxa de relacions més vinculada al o la jove radicalitzada o en procés de radicalització.

S’assenyala el treball de prevenció com un aspecte clau per evitar el desencadenament de possibles processos de radicalització extremista violenta. En aquest sentit, es proposa donar veu a persones referents de les comunitats, impulsar el treball comunitari amb les persones joves, promoure el mentorat social entre iguals, afavorir el debat i enfortir el sentiment de pertinença. Concretament en la radicalització gihadista, també es proposa establir polítiques de contractació d’imams i formació pels mateixos. La proximitat i la confiança són dos aspectes imprescindibles que han de fructificar arran d’un treball en xarxa de qualitat i des de l’expertesa en la temàtica.

Finalment, cal destacar un conjunt d’aspectes que van quedar pendents de desenvolupar i tractar i que a continuació s’enumeren:

- El debat necessari sobre la terminologia i els conceptes (idees/paraules) en relació a la radicalització extremista violenta: radicalització – radicalització violenta/ estigmatització – terrorisme – desigualtats – discurs victimista, entre d’altres.
- Les formacions en processos de radicalització extremista violenta adreçades a agents socio-educatius, imams, formadors oratoris, professorat, entre d’altres.
- La clarificació de les competències i funcions dels diferents agents que poden intervenir en la prevenció, detecció i intervenció de processos de radicalització extremista violenta.
- L’aprofundiment en les reflexions que contraposen els partidaris d’indicadors versus els de-

fensors de posar el focus en les trajectòries de vida dels i les joves.

- La creació de contranarratives efectives enfront a les narratives que utilitzen els grups terroristes i que serveixen com a esquer per captar nous i noves adeptes.
- El disseny de circuits i protocols d'actuació clars a l'hora de detectar persones que puguin estar en procés de radicalització extremista violenta i també a l'hora de treballar amb persones radicalitzades.
- La definició de límits d'actuació entre els agents dels àmbits securitari i el social.

- L'encaix de les perspectives diferenciades existents en els diferents àmbits de treball: securitari, social i educatiu.

El 2019, es va començar la segona fase del cicle de conferències PREDEIN al Palau Macaya, amb la voluntat de continuar reflexionant sobre la temàtica i també amb l'objectiu de descabdellar alguns dels fils que havien quedat pendents a les jornades de Ripoll. Per poder aprofundir en els aprenentatges fets, la incorporació de les experiències estatals i europees que van poder compartir les seves visions, errors i encerts en la matèria van ser cabdals.